

Отже, в лексико-фразеологічній системі німецької мови можна виокремити пласт національно-специфічної лексики та фразеології, який є невід'ємною частиною мовної картини світу німецького народу, у якому виділяються лексика та фразеологія першого типу на позначення національно-специфічних реалій буття німецького етносу і лексика та фразеологія на позначення концептуальних артефактів національної мовної свідомості, дослідження яких дасть можливість досягнути когнітивну базу німецького народу та глибше зрозуміти його мову.

Література:

1. Голубовская И. А. Этнические особенности языковых картин мира. – К.: Киевский университет, 2002. – 294 с.
2. Корнилов О. А. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов. – М.: ЧеРо, 2003. – 349 с.

СУГЕСТИВНО-КОГНІТИВНІ МЕХАНІЗМИ СПРИЙНЯТТЯ ОЗВУЧЕНОЇ КАЗКИ ДИТИНОЮ

Л.І. Тараненко

доцент, кандидат філологічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ»

Результати вивчення багатьох аспектів функціонування казки як найбільш впливового явища у процесі набуття дитиною комунікативного досвіду висвітлено в лінгвістичних джерелах достатньою мірою. Проте питання сугестивно-когнітивного впливу, який безпосередньо зумовлює позитивні наслідки сприйняття казки дитиною, лишаються за межами розгляду лінгвістів. Тому метою нашої праці було обґрунтування когнітивної синергетичної моделі механізму сугестивного впливу озвученої казки на дитину.

Методологічним підґрунтям для формування означеної моделі слугували концептуальні положення, апробовані в роботах [1: 5-12; 2], щодо особливостей функціонування психоенергетичного механізму актуалізації емоційно-прагматичного потенціалу висловлення, які розглядалися під кутом зору відомої філософської концепції [3: 208-213] духовного буття особистості.

Під час побудови синергетичної моделі ми також спиралися на філософську парадигму О. В. Клименюка про те, що мислення в його когнітивному прояві здійснюється в багаторівневій психічній сфері індивіда на декількох розірваних у часі й різних за спрямуванням стадіях. Зароджуючись в емоційній формі ще на рівні екзистенціального позасвідомого буття індивіда, мислення в своїй першій стадії має суто стохастичний характер і, розгортаючись за законами полілектики, призводить до створення відповідних емоційних концептів, смисломісткий потенціал яких частково передається в сферу ментального буття. Спрямованість емоційного мислення формується на основі стохастичної обробки перцептивної та логічної інформації, яка подавляється свідомістю [3: 223]. Функціонування цих механізмів свідчить про синергетичну сутність сприйняття емоційною сферою дитини сугестивної енергії, закладеної в сюжеті та змісті казки.

У відповідності до викладеного нами було побудовано синергетичну модель, здатну відображати саморозвиток процесу сугестивного впливу озвученої казки в духовній сфері дитини.

Шукана модель набула вигляду складної чотирирівневої умовно-топологічної системи сфер духовного буття дитини, що охоплює екзистенціальну, ментальну і трансцендентну підсистеми, функціонування яких керується свідомістю. Оболонка системи утворюється трьома її складовими: комунікативною культурою мікросоціуму, особистим комунікативним досвідом дитини та її прагматичними намірами.

Усередині позначеної системи, що моделює сфери духовного буття дитини (емоційне, емо-раціональне, раціональне та логічне), й відбувається саморозвиток усіх без винятку синергетичних за своєю природою процесів і

актів породження її мислення під час сприйняття озвученої казки. Завдяки цьому синергетична картина зародження, саморозвитку й актуалізації в мисленні дитини реакції на сугестивний вплив озвученої казки відображається на моделі у вигляді певної траєкторії структури-атрактора, що віддзеркалює особливості комплексного впливу на дитину сугестивної енергії, закладеної в фабульному розгортанні казки, та дії інших зовнішніх факторів.

Модель показала, що вербальна інформація, яка передає зміст казки, надходячи у сферу позасвідомого дитини, збуджує психофізіологічну енергію певних чи певного архетипів, що мають інстинктивну природу. Збуджений таким чином архетип у резонансній взаємодії з архетипом-аналогом набутого за життя дитини прагматичного досвіду генерує потужний сугестивний ефект, який зачаровує свідомість, бере її в полон, неначебто гіпнотизує та породжує певні запитання [4: 178]. Проте перш, ніж досягнути сфери свідомості, енергія такого збудженого архетипом запиту як природна реакція на сугестивний вплив казки має послідовно проходити через ментальну та трансцендентну сфери, підсилюючи або пригнічуючи енергію відповідних архетипів-аналогів, що була активізована одночасним надходженням до цих сфер згаданою вище вербальною інформацією. У разі збудження архетипів-аналогів у цих сферах відбуваються так звані біфуркації, тобто точки, у яких зароджуються траєкторії подальшого саморозвитку запиту до моменту досягнення ним свідомості дитини. Виходячи з цього, методом логічного аналізу сталих закономірностей, що їх описує синергетична наука, нами було виявлено лише два можливих шляхи виникнення у позасвідомості відповідей на такі запити та надходження їх у свідомість дитини.

Побудована таким чином синергетична модель охоплює два масштаби можливого розгляду механізму сугестивного впливу озвученої казки на дитину та виникнення й закріплення в її свідомості певних архетипів-аналогів під час соціалізації. Перший масштаб аналізу реакції дитини обмежується аналізом розвитку часткових атракторів. Проведення такого аналізу потребує співпраці з психологами щодо розробки спеціальних тестів. На відміну від цього, розгляд

наслідків сугестивного впливу казки на мисленнєво-мовленнєву діяльність дитини в масштабі повного структури-атрактора породження запиту чи відповідного архетипу-аналога є цілком виправданим і зручним для лінгвістів, оскільки для його експериментального здійснення достатньо вдатися до змістового аналізу запитань, породжуваних дитиною під час сприйняття казки. На користь цього свідчить те, що зміст позасвідомого як доповнення до свідомої позиції чи дії дитини може цілком доволіно втручатися в її свідомість [4: 35] до тих пір, доки окремі, усвідомлені її особистістю внаслідок соціалізації, настанови не набудуть ваги певного табу.

Методологічні можливості обґрунтованої нами моделі, враховуючи психіку, вік та особистий комунікативний досвід дитини, набутий у межах культури мікросоціуму, дозволяють декодувати певні, переважно образні й частково вербальні концепти, з яких в її свідомості складаються спрощені часткові картини світу та зокрема породжуються запити чи певні образи як реакція на сугестивний вплив озвученої казки.

Література:

1. Калита А.А. Актуалізація емоційно-прагматичного потенціалу висловлення: монографія / Алла Андріївна Калита. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – 320 с.
2. Калита А.А. Синергетизм порождения и актуализации фоноконцепта / А.А. Калита, Л.І. Тараненко // Наукові записки. – Вип. 96 (2). – Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 2 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. – 2011. – С. 213–219.
3. Клименюк А.В. Знание, познание, когниция: монография / Александр Валерианович Клименюк. – Тернополь: Підручники і посібники, 2010. – 304 с.
4. Юнг К. Г. Избранное / Карл Густав Юнг / Пер. с нем. Е.Б. Глушак, Г.А. Бутузов, М.А. Собуцкий, О.О. Чистяков; Отв. ред. С.Л. Удовик. – Мн.: 000 «Попурри», 1998. – 448 с.